

BARD I, 'terra o argila amerada d'aigua', mot molt dialectal o dels parlars romànics veïns, variant del cast. *barro*, d'origen pre-romà. □ 1.ª doc.: 1936, BDC XXIII, 276.

On solament vaig recollir-lo en el Pallars, a Tavascan, punta N. de la Vall de Cardós. En aranès és força més general, també alt-arag. *bardo* 'fang', 'morter de fer cases' (des de Gistau¹ a Ansó, BDC XXIV, 161), oc. *bart*, que ja és antic i avui és quasi exclusiu de Gasc. i Llgd. Com que mot i derivats tenen més arrelament en els parlars veïns no catalans (d'ací p. ex., cast. *embardunar* > *embadurnar*), remetem a DCEC I, 414 (esp. 414a42-60) i a les notes on es demostra que *rd* és una evolució de -RR- pròpia de mots preromans sobretot hispànics (VRom. II, 455; Rohlfes

Le Gc., § 384).
 DERIV.: *Bardoll* (-oyl) en cat. conegut d'antic quasi només per l'onomàstica (cogn. del S. XIII, *AlcM*; poble del Conflent, a la vall de Cabriels, nom ja medieval), i val. per 'conjunt de coses barrejades o en desordre', d'on potser el b.-empord. *bardojar* 'bellugar' (*AlcM*, potser pròpiament sorollar una pasta semilíquida) i *bardoïament*. *Bardoma* pall. i val. ant. [1439, doc. de Val., *AlcM*],² *embardomar*. El verb *esbardellar* si realment significués el mateix que 'esbadiar-se, badar-se una flor' (com assegura *AlcM* per a l'Empordà) seria clarament producte d'un encreuament d'*esbadellar-se* amb *esberlar-se*; no nego que la idea tingui cert fonament, car si bé l'ús amb referència a flors és certament impropï, ja sembla més fundada la sinonímia que se li ha donat amb *estavellar-se* (com fan les cites literàries d'*AlcM*, i especialment la de Ruyra, també *DFa.*), i a això també es podria estendre aqueix encreuament. Tanmateix el sentit més propi té un matís més especial, que m'és ben conegut de l'ús de Barcelona (on també se sent el mot) i Empordà-Girona: *esbardellar-se* 'consentir-se, quedar afectat per una forta esquerda un recipient de terrissa, sense arribar a partir-se del tot en dos trossos', ço que més aviat sembla derivat de *bard* per 'material de terrissa'; tanmateix és de creure que el mot ha estat subjecte a la influència d'*esbadellar-se* i de la família de *badar*. Més detingut en *ESBARDELLAR*.

¹ I des dels parlars mig-catalans del límit, inclúsivament, car ja el sento a Alins de Llitera i a la vall de Benasc (Ferraz, p. 28). El derivat *vardoso* 'fangós' ja es llegeix en un doc. de Jaca de l'a. 1476, Nav. Tomás, *D. L. Ar.*, 148.14. — ² Definició defectuosa per a Tremp: no és 'ufana' sinó 'superfluitat sobrerera, deixies'. És col·lectiu per a un munt de minúcies sense valor: «no val cap tant de treball aquella *bardoma*», sento a Rialb. Són també aragonesos i murcians *bardoma*, *bardomera* i *bardomarse* (DCEC I, 403a). Sobretot en el col·lectiu *bardau* 'fanguissier'.

BARD II, 'antic poeta cèltic', pres del gallo-llatí *bardus* id. □ 1.ª doc.: c. 1860, Milà i Fontanals.

Per al gàllic *bardos* 'poeta popular', irl. ant. *bard*, mot afí al scr. *gn̄it̄é* 'canta', 'elogia', ll. *gratus*, etc.,

Pok., *IEW*, 478.20.

DERIV.: *Bàrdic* (M. S. Oliver, *AlcM*).

BARDA, mot estès per amples zones de tota la Península Ibèrica i d'algunes altres de pròximes, d'origen incert però segurament pre-romà i ja amb la forma *BARDA en el llenguatge prellatí i un significat general de 'clos, tanca', 'material —generalment vegetal, bardissa, brancam, etc.— usat per fer o reforçar tancats'. □ 1.ª doc.: 1342, en un doc. català; però es troba en documentació molt més antiga, 1092 a Lleó, 1036 *barta* a Gascunya, etc.

En el doc. lleonès sembla tenir el significat de 'tanca d'una cort o pati' (o del cast. *barda de corral*), «que levetis vestras portas et vestros uscios, et illas kasas et illas *bardas* non desfaçatis» (M. Pidal, *Orig.*, 389). En docs. medievals catalans trobem ja sovint significats com 'clos format amb vegetals': «nuyl hom --- no prengua leynd de neguna *barda* o *bardiça*» (doc. de 1342, al Perelló, costes de l'Ebre, *BABL* XII, 43) (on *bardiça* pot estar en el sentit de 'matissar que forma tanca' i *barda* en el de la tanca vegetal mateixa), doc. de 1370 a Sant Celoni (ibid., p. 136).

Amb algunes variants de significat és un mot comú a les tres llengües romàniques de la Península: port. *barda* 'clos de rama i esbarzers entrelaçats' (Fig.; Alentejo: *RL* IV, 58),¹ alent., beir. *bardo* «curral de estevas [estepa] onde se ordenham as cabras» (II, 30, 244), en els Açores 'clos d'esbarzers i canyes', trasm. 'renglera d'estaques o pedres dretes que traça el confí d'una parcel·la' (*RL* V, 212, 225). En els parlars espanyols és propi del Sud i Est;² «construcción de palos o espinos para pescar en los ríos» (1537, *Cortes de León y Cast.*), arag. «seto o vallado de espinos» (*DAut.*, López Puyoles).

I sobretot lleonès: Bierzo «cerca de pared o seto vivo», santand. «zarzamora» (veg. la cita de Perea en *Ga. Lomas*); *barda* «borrón o tabla que limita la silla de montar por detrás» [1258] i *bardal* «zarzal», Céspedes «especie de sauce que suele usarse como tabla», *RFE* XV, 278n.).³ mirandès *bardio* «espazo fechado de mato para meter o gado no inverno» (Leite de V., *Phil. Mir.* I, 308), ast. de Colunga *bardiu* «zarza, espino y otras plantas que crecen espontáneamente en los terrenos incultos» (Vigón, i *bardial* «sitio poblado de *bardios*»), gall. oriental *barda* «sebe: cercado, cierre, valla», «montón de haces de leña arrimados unos a otros», «cierta extensión de un sembrado de trigo, maduro, que puede ya segarse» (Aníbal Otero).⁴

El mot català presenta especial vitalitat en el NE.: *barda* 'andàs o cleda per tancar el bestiar' (Camprodon en *DAG.*), el vaig sentir a Freixenet i a Molló (on hi ha el *Passant de les Bardes* al llarg del camí),⁵ i també les *bardes* poden ser 'cada una de les dues barres o travessers necessaris per fer un après' a Vilallonga de Ter (J. Pasqual, 1971); ja el meu pare anotava a Bassegoda fa 80 anys *bardes* «mena d'estaques que serveixen per tancar l'andar o *aprisco*»; i jo, ⁶⁰ el *Camp de les Bardes* a sis minuts del poblé d'Es-